

Forord

Sprog, kultur og medborgerskab

Mange har gennem tiderne haft den holdning at sproglæring og sprogundervisning, både inden for fremmedsprog og andetsprog, ikke kun har et rent kommunikativt formål, f.eks. læsefærdighed i målsproget eller færdighed i at føre samtaler på målsproget, men også et videre formål. Hvad dette videre formål kan være, har der været flere forskellige bud på, og man kan opregne i hvert fald følgende fire hovedtyper, som er nævnt i den rækkefølge de er opstået i historisk:

Litteraturlæsning: Ét bud er at sproglæring skal føre direkte over i læsning af skønlitteratur, samtale om litteraturens fremstilling af verden og udvikling af viden om litterære genrer og om den nationale litteraturhistorie på målsproget (et formål der opstod i 1800-tallet). Det drejer sig om almen dannelse gennem læsning af tekster der kan give én indblik i andre menneskers erfaringer og livsbetingelser. Ved anvendelse af nyere litteraturpædagogiske metoder, der inddrager medfortælling, medskrivning, rollespil og eksperimenter med scenarier, stemmer og perspektiver, kan litteraturarbejdet bidrage til at øve eleverne/kursisterne i perspektivskift, perspektivovertagelse m.v. Med inddragelse af litteraturtyper som eksillitteratur og postkolonial litteratur kan de lærende indføres i problematikker vedr. identitet, etnicitet, race og magt.

Samfundsviden: Et andet bud på et overordnet formål er at sproglæring skal muliggøre udviklingen af elevernes/kursisternes viden om samfundet (et formål der opstod i slutningen af 1800-tallet, men tog rigtig fart i 1970'erne). I denne forståelse drejer det sig især om at udvikle viden om og indsigt i målsprogslandenes samfundsforhold, inkl. historie og geografi. Hvilke sociale, etniske, sproglige og religiøse grupper findes der? Hvordan er forholdet mellem land og by? Hvilken styreform er der tale om, og hvordan er de statslige institutioner og civilsamfundet opbygget: familieformerne, uddannelserne, foreningerne, arbejdspladserne, medierne osv.? De foretrukne tekster er her nok så meget avisreportager, dokumentarprogrammer, bearbejdede statistikker, oplysnings- og reklamematerialer fra offentlige instanser og private firmaer o.l. Med inddragelse af målsprogslandets rolle i den større verden kan man indføre de lærende i internationale og transnationale forhold såsom målsprogslandets stilling i forhold til EU, verdensmarkedet, verdensomspændende energi- og klimaproblematikker, konflikter og krige osv.

Interkulturel forståelse: Et tredje bud, der delvist lapper over det førstnævnte (litteraturlæsning), er at sproglæring skal føre til forståelse af kulturelle forhold (adfærd/praksis, normer, værdier og ideer) i målsprogslandene og samtidig også af ens egne kulturelle forhold (et formål der opstod i 1960'erne, men tog rigtig fart i 1980'erne). Dette kan godt ske ved arbejde med skønlitterære tekster og fiktionsfilm, men det kan også ske ved arbejde med andre typer af kilder såsom reklamer, politiske taler, musikvideoer, vittighedstegninger og meget andet. Det kan også ske ved samtaler og samvær med mennesker der taler målsproget, enten i elevernes/kursisternes eget land eller i målsprogslandet. Det kan ske i forbindelse med studierejser og udvekslingsrejser til målsprogslandet, eller ved personlig kommunikation over internettet. I denne tilgang er der vægt på at den uddybede forståelse af andres kulturelle baggrund og sociale vilkår går hånd i hånd med en uddybet forståelse af én selv som et menneske hvis baggrund ikke bare er 'naturlig' eller 'den eneste rigtige', men er 'kulturel' som de andres. Desuden er der i de seneste år nogle der understreger at sproglæring i sig selv er kulturlæring, idet sproget indeholder kultur (jf. f.eks. måltidsbetegnelserne: morgenmad, frokost, middagsmad, aftensmad og *breakfast, lunch, dinner, tea* og *supper*).

Medborgerskab: Et fjerde bud på et videre formål er at sproglæring skal lede til at man kan deltage aktivt som medborger i samfundet (et formål der opstod i 1970'erne, men først har taget rigtig fart i de seneste år). Dette kræver samfundsmæssig viden, så her er der et overlap med ovennævnte bud nr. 2. Men det kræver især indsigt i demokratiet og en særlig opmærksomhed om de politiske muligheder og begrænsninger. Det kræver også færdigheder i dialog og konfliktløsning, og det kræver en generelt engageret indstilling til samfundet og dets problemer, både hvad angår målsprogssamfundene, ens eget samfund og måske verden mere generelt (som verdensborger). I denne tilgang kan tekstvalget være mangfoldigt, men det skal indeholde muligheder for at diskutere, tage stilling og evt. agere i og uden for læringsrummet. Pædagogisk er det vigtigt at kommunikation og beslutningsprocesser i selve klassen er så demokratiske som muligt.

Alle fire formål er væsentlige i dag, og spørgsmålet er vel især hvordan man prioriterer mellem dem i de forskellige skoleformer og på de forskellige niveauer. Dette nummer omhandler alle fire, men med mest vægt på de to sidstnævnte.

Kronik: Glenn Ole Hellekjær: Fremmedspråk i norsk næringsliv – en behovsanalyse. Kan det være på tide med en slik debatt i Danmark også?

I kronikken beretter forfatteren om en nylig undersøgelse af de norske virksomheders, især eksportvirksomhedernes, behov for sprogkunderskaber: På den ene side mere og bedre engelsk, på den anden side også mere og bedre tysk, fransk, spansk og russisk, samt en række andre sprog i forhold til nye globale markeder. Denne undersøgelse har vakt debat i Norge, og forfatteren efterlyser en tilsvarende debat i Danmark.

Birgitte Bækgaard: Medborgerskabsundervisning inden for dansk som andetsprog
Temanummeret starter med denne artikel om hvordan medborgerskabsundervisningen inden for dansk som andetsprog må åbne for interkulturel dialog og indøve i nøgleværdier forbundet med den demokratiske samtale.

Claus Haas, Katrine Dahl Madsen, Bente Meyer og Helle Rørbech: Demokratisk dannelse til aktivt interkulturelt medborgerskab

Denne artikel handler om et europæisk forskningsprojekt INTERACT, som har til formål at koble interkulturel læring og uddannelse til demokratisk medborgerskab sammen. Det fokuserer især på fremmedsproglærerenes perspektiv.

Astrid Vind: Danskuddannelse i politisk spændetroje

Forfatteren fremhæver at Danskuddannelse 3 (for voksne indvandrere og flygtninge) befinder sig i en politisk spændetroje fordi den er indlejret i en integrationspolitisk og arbejdsmarkedspolitisk dagsorden der ikke tager hensyn til deltagernes forskelligartede motivation og oplevede behov.

Ulla Lundgren: Interkulturel dialog i det virtuelle rum

Heri berettes om et undervisningsforløb hvor svenske og amerikanske lærere gennemførte samtaler på engelsk over Internettet og udviklede deres interkulturelle forståelse på baggrund af læsning af skønlitteratur.

Liselott Forsman: Bevidsthed om diversitet og respekt for forskellighed. Et aktionsforskningsprojekt i finlandssvenske skoler

Forfatteren fokuserer i artiklen på den kulturelle dimension af engelsk som fremmedsprog i finlandssvenske skoler. Hun har gennemført et undervisningsforløb hvor det centrale var udvikling af åbenhed og respekt for forskelle.

Annette Søndergaard Gregersen: Kulturundervisning i et transnationalt perspektiv

Denne artikel giver nogle eksempler på hvordan man kan arbejde med fremmedsprogsundervisning (i dette tilfælde fransk for 12-13 årige elever) ud fra et konstruktivistisk læringssyn og et transnationalt kultursyn.

Anna Thyberg: Litteratur som kontaktzone i engelskklassen

Forfatteren beskæftiger sig med hvordan man med udgangspunkt i postkolonial litteratur kan tilføje en global dimension til engelskklassen og skabe en kontaktzone hvor eleverne kan møde 'den anden', også selv om de i klassen har samme etniske baggrund.

Anmeldelse

Ulrika Tornberg anmelder Hanne Leth Andersen, Karen Lund og Karen Risager (red.) (2006): Culture in Language Learning.

Åbne Sider

Christina Fogtmann: Når følelser bliver afgørende – sprogtestning i samtaler om dansk statsborgerskab

Artiklen handler om de samtaler som politiet tidligere gennemførte for at sprogteste folk der ansøgte om dansk statsborgerskab.

Godt Nyt

Rubrikken indeholder nyere udvalgt litteratur til temanummeret fra Danmarks Pædagogiske Biblioteks samling.

Andet Godt Nyt

Udvalgte nye værker indgået i Danmarks Pædagogiske Biblioteks samling.

REDAKTIONEN